

Наталя Шліхта

Мистецтво академічного письма: практичні поради

[SAIUP.org.ua](https://www.saiup.org.ua)

**Основні принципи академічного письма,
або “навіщо витратити на це час”**

Мистецтво академічного письма

«У... дипломній роботі студент просто демонструє, що зумів критично опрацювати велику частину літератури, яка вже існує..., і виразно викласти прочитане, зіставляючи різні погляди, пропонуючи таким чином розумний огляд»

(Еко У. Як написати письмову роботу. Гуманітарні науки. С. 15)

Мистецтво академічного письма

Важливо наголосити:

- 1) будь-який текст має свого *автора* і це авторство потрібно *обов'язково поважати і визнавати*;
- 2) підготовка письмової роботи – це не просто втрата часу: навіть знання і дотримання нудних і формальних *правил* можуть стати в нагоді поза університетськими стінами, а скільки важливих умінь і навичок можна здобути (!);
- 3) *академічне письмо стимулює самостійність*: азарт до пошуку, креативність і готовність/бажання до самостійного формулювання власних (зрозуміло, що *не абсолютно правильних*) думок усно й на письмі;
- 4) *академічне письмо дисциплінує*.

Мистецтво академічного письма

“Не лише науковцеві, а й, скажімо, директорів турагенства знадобиться досвід роботи над дипломом... Адже для написання диплома йому доведеться: (1) чітко сформулювати тему; (2) зібрати матеріал з історії дослідження питання; (3) систематизувати матеріал; (4) осмислити зібраний матеріал; (5) надати матеріалові органічної форми; (6) подбати, щоб читач... розумів про що йдеться...

Це значить, що робота над дипломом вчить розважливості й систематичності. Опановується метод. Людина вчиться створювати придатний для вживання текст. Отже, не так важлива тема роботи, як досвід її створення [...]

Коротше, написання диплома – як тренування пам'яті. У кого на схилі років гарна пам'ять, ті тримали свою пам'ять у порядку з юності. І несуттєво, чим вони її підживлювали: перелічуванням першого-другого-запасного складу команд вищої і першої ліг чи віршами Гомера, чи династіями японських імператорів”

(Еко У. Як написати дипломну роботу. С. 18)

Мистецтво академічного письма

Текст завжди має автора

Крадіжка тексту є плагіатом

За «Енциклопедією Британіка» (*Encyclopedia Britannica*): плагіат – це дія, якою те, що створене іншою особою видається за своє власне

Базовий принципи академічного письма – це принцип академічної доброчесності

Мистецтво академічного письма

Належним чином оформлене покликання на авторський текст є *необхідним*:

- якщо в тексті вживається *дослівна цитата* (авторська думка передається слово у слово); у такому випадку необхідно пам'ятати про правила оформлення цитат;
- коли думка іншої людини відтворюється нашими словами, але суть зберігається (*парафраз*); розділові знаки, що використовуються при оформленні цитат, уже не потрібні;
- якщо в тексті згадуються *факти, статистика* тощо, які не є загальновідомими. І навпаки, загальновизнані факти (Земля кругла, Друга світова війна розпочалась 1 вересня 1939 р. тощо) не потребують покликань.

Мистецтво академічного письма

Письмова робота – це у жодному випадку не безпомильна – єдино правильна – відповідь на поставлене питання, а натомість – це *самостійний пошук* відповіді за допомогою того, що *уже написано* з цієї теми, при чому авторів написаних текстів потрібно *поважати*, а їхні думки сприймати *критично*.

« — Що значить «правдива» відповідь? Що для нас правдиве, для інших, пізніших, може бути вже не зовсім правдиве. Головна річ: відповідно поставити питання і дати на нього відповідь, згідну зі звісними нам фактами. Інші будуть мати більше фактів або розумітимуть наші факти не так, як ми, то й відповідь їх буде інша»
(Іван Франко. Борис Граб (1903))

**Організація роботи: від задуму до реалізації.
Структура тексту**

Мистецтво академічного письма

Вибір теми:

«при виборі теми діє... одне просте правило: що конкретніший сюжет дослідження, то ймовірнішим є успіх, і навпаки – що претензійніше та загальніше його сформульовано, то автор має більше шансів потрапити в ситуацію, яку один дотепник назвав “коротенькою оповіддю про Всесвіт”»

«Зрозуміло, що... розсудлива людина обере не журавля в небі, а синицю в жмені – сюжет, забезпечений доступною літературою й опублікованими... джерелами» (Яковенко Н. Вступ до історії. С. 295).

Мистецтво академічного письма

Пошук джерел і літератури:

За словами Умберто Еко, в дослідницькій роботі «вивчається *предмет* за допомогою *засобів*». Таким чином, предмет, тобто те, що досліджується, є джерелом, а засоби, які допомагають цей предмет дослідити, – літературою.

(Еко У. Як написати дипломну роботу. С. 58).

Укладання бібліографії:

«Аби не довелось бігти до бібліотеки наново, коли горітиме оформлення власного тексту, не завадить дотримуватися кількох елементарних правил “техніки безпеки”. Перше з цих правил – не забудьте зафіксувати всі вихідні дані праці, яку читаєте: а) ім’я та прізвище автора [...]; б) повну назву праці з підзаголовком, якщо такий є, і з кількістю сторінок, коли йдеться про книжку; в) місце та рік видання, назву видавництва; г) якщо це стаття – назву, рік видання та число періодика, де її вміщено, а також першу й останню сторінки самої статті... Правило друге... зручніше фіксувати начитану літературу не абияк, а за абеткою» (Яковенко Н. Вступ до історії. С. 303-304).

Мистецтво академічного письма

Бібліографічні дані є конкретними відомостями про назву, автора твору, місце і рік видання тощо.

Бібліографічний опис – це записана за певними правилами сукупність бібліографічних даних, що дають можливість ідентифікувати документ.

Існує велика кількість бібліографічних стилів і наразі кожна інституція (виш, науковий журнал тощо) мають змогу обирати, який використовувати.

Покликання – сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний у тексті документа інший документ, що є необхідними й достатніми для його загальної характеристики, ідентифікування та пошуку.

Мистецтво академічного письма

Такий центральний *time management*, або вчіть (і вчіться!) планувати свій час

Мистецтво академічного письма

Структура тексту

Вступ: про що моя робота, що є предметом мого дослідження? на які основні запитання я хочу відповісти у своїй роботі? які джерела і літературу я опрацював/ла для того, щоб відповісти на ці запитання?

Структура тексту

Дослідницька частина тексту. *Еко називає зміст “гіпотезою” і “дороговказом”*: добре продумані питання для розкриття теми, тобто чітко прописаний зміст роботи, виражений в логічній структурі роботи – це запорука дослідницького успіху

Структура тексту

Висновки – це вже власне самостійне підсумування, власні думки з приводу дослідженої теми. Висновки не повинні бути обширними, важливо зуміти висловити свою власну думку і не є проблемою, якщо вона вкладається в декілька коротких речень

Для чого опанувати академічне письмо?

Мистецтво академічного письма

Слова викладача студентам, які опановують мистецтво академічного письма:

Не лише ти страждаєш і втрачаєш свій час, пишучи письмову роботу. Усі “великі” переживають муки творчості. І лише від тебе залежить, який шлях ти обереш: набагато коротший і легший, але безчесний і такий, що нічим тобі не придасться у “дорослому” житті, а чи довший і складніший, але цікавіший і такий, що допоможе тобі здобути критично важливі навички і вміння для майбутньої професії.

Академічна доброчесність – це не нудно, це практично

Мистецтво академічного письма

Правильна організація часу – запорука успіху не лише при написанні письмової роботи, але й у будь-якій професії

Правила є, з цим потрібно змиритись і їх потрібно дотримуватись:

«Ритуал. Можна сказати — церемонія. Так! Але зовсім не безглузда. Так само влаштований світ спорту, світ колекціонерів марок, преферансистів, політиків: хто плутається в професійних жестах чи термінах, викликає настороженість. Він — «не свій», сторонній. Намагайтесь дотримуватись статуту наукового монастиря. Зокрема, майте на увазі: обговорювати доцільність якихось правил і заперечувати їх може тільки той, хто знає ці правила і здатний довести, що вони недоцільні, що вони сковують» (Еко У. Як написати дипломну роботу. С. 73).

Мистецтво академічного письма

Важливо наголосити:

Висловлені думки не можуть бути правильними чи неправильними. Вони є власними або чужими.

Твердження не можуть бути правильними або неправильними. Вони добре або погано сформульовані.

Висновки не можуть бути правильними чи неправильними. Вони обґрунтовані або ні.

Письмова/дослідницька робота не може і не повинна давати правильну або неправильну відповідь. Вона або розкриває тему, або ні.

Письмова робота (реферат, курсова, дипломна робота) не має бути досконалою. Вона має бути твоєю!

Мистецтво академічного письма

- 1) Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
- 2) Еко У. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с.
- 3) Довідник з академічної доброчесності для школярів. / укл. М.В. Григор'єва, О.І. Крикова, С.Г. Певко; за заг. ред. О.О. Гужви. 3-є вид., випр. і доп. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. 66 с. URL: https://drive.google.com/file/d/19nOAsorJfuCL_IT0wdxDHkxW2Px-Ej4g/view
- 4) Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів / Укл. О.С. Ройбу; за заг. ред. О.О. Гужви. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С. 9–15. URL: <https://drive.google.com/file/d/1X3UDTp1nb3K0ou2AiltLJVPWLHWs0VWB/view?usp=sharing>
- 5) Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. – К., 2016. – 61 с. (<http://www.saiup.org.ua/resursy/osnovy-akademichnogo-pysma-metodychni-rekomendatsiyi-ta-programa-kursu/>).
- 6) Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. – К., 2019. – 82 с. (<http://bit.ly/2nIHbmA>).
- 7) Шліхта І., Шліхта Н. Виховуємо академічну доброчесність в школі: робочий зошит. – К., 2019. – 76 с. (<http://bit.ly/2npKEu7>).
- 8) Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 375 с.